

מיתובי לרבי שמעון בן לקיש הסובר, שטעמו של רבי מאיר אינו משום שמפגלין בחצי מתיר, אלא משום כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה, ממה ששינו בתוספתא: **במה דברים אמורים** שאם חישוב במתנה אחת, פיגול, בדמים הניתנין על מזבח החיצון, שמתנה אחת מהם מתירה את הזבח ומפגלת בהם.

אבל דמים הניתנין על המזבח הפנימי, כגון ארבעים ושלוש הזאות של יום הכפורים שמזה על בין הבדים מדם הפר אחת למעלה ושבע למטה, וכנגדן מדם השעיר, הרי כאן ט"ז, וכנגדן מזה ט"ז הזאות על הפרוכת הרי ל"ב, ועוד ארבע מתנות על ארבע קרנות

מב-א

מזבח הפנימי, נותן מדם שניהם מעורב, הרי ל"ו, ושבע הזאות נוספות על גגו של מזבח, הרי מ"ג הזאות על ארבע מקומות: בין הבדים, על הפרוכת, על קרנות מזבח הפנימי ועל גגו של מזבח. **וכן אחד עשר מתנות של פר כהן משיה, וכן אחד עשר מתנות של פר העלם דבר של צבור, בכל אלו אם פיגול בין בראשונה** דהיינו מתנות שלפני ולפנים בין הבדים,¹ **ובין בשניה** שעל הפרוכת, **ובין בשלישית** על מזבח הזהב, **רבי מאיר אומר פיגול הוא וחייבין עליו כרת** באכילתו, **וחכמים אומרים אין בו חיוב כרת עד שיפגל בכל המתיר** ואם חישוב על מקצת מתנות אינו פיגול.

אחת מהן זקוקה לחבירתה, וכל אחת קיימת לעצמה, אולם, בהזאות הפנימיות אין זה כך, שמאחר ונאמר בהן גם דין מנין שיש לו למנותן בעת הזאתן, הרי שעצם מעשה המנין הינו דין דאורייתא, ואף אם אינו מעכב, מכל מקום יש לנו ללמוד בזה, שנאמר כאן דין בגוף ההזאות שצריך שמנין יהיה שבע, ובוה נראה, שהן אינן רק דין בקרבן הצריך לשבע הזאות, כי הרי לא מספיק מה שיצטרפו ויהיו שבע הזאות בקרבן, אלא הן עצמן צריכות כל אחת לחברתה, ואין האחת קיימת לחודה, אלא כולן מעכבות זו את זו בעצם הוויתן, וצריך שיצטרפו יחד ויהיו שבע הזאות, ובלא צירופן אין כאן שבע הזאות.

ובזה מתבאר מה שכתבו התוס' שחצי הזאות הינן כמו חצי קומץ ושמודה רבי מאיר שלא חל פיגול בזה, כיון שכל פחות משבע, אינו דבר שלם, ואין הן כלום, ומה שאין כן במתנות החטאת, שבהן לא נאמר דין של מספר בעצם המתנות, ורק למדנו בפסוק ששטים מהן מעכבות בקרבן, ומכל מקום, כל אחת בפני עצמה דבר שלם הוא.

1. כן פירש רש"י. ומשמע, שאף לרבי מאיר אינו פיגול אלא אם כן פיגול בכל ההזאות שבמתנה ראשונה, אבל אם פיגול רק בחציה, לא, וכן כתבו התוס' במנחות [טז א ד"ה בין], שחצי הזאות הפנימיות, הרי הוא כחצי קומץ, שאף לרבי מאיר אין חל בו פיגול. והקשה הקרן אורה, במה שונה דין חצי הזאות הפנימיות, מדין מתנה אחת בחטאת, לדעת בית שמאי הסוברים ששתי מתנות מעכבות בה, ושבוה כתבו התוס' [לח ב], שאם פיגול באחת מהן, באנו למחלוקת רבי מאיר ורבנן, אשר לדעת רבי מאיר הרי זה פיגול, ואם כן מדוע בחצי הזאות אין זה כך?!

ולכן פירש הסוגיא, "בין בראשונה, בין בשניה בין בשלישית" היינו באיזו הזאה מכולן שפיגול בה, סובר רבי מאיר שהוא פיגול.

ובחדושי מרן רי"ז הלוי [פסולי המוקדשין יד ז, ד"ה התוס' במנחות] כתב ליישב, שלגבי שתי מתנות החטאת, אף על פי שסוברים בית שמאי שהן מעכבות, אבל מכל מקום כל דינן הוא בקרבן, אשר הוא זקוק לשתייהן ושתייהן מעכבות בו, אבל בהן עצמן אין שום דין שתהא

ומתריצין: **אמר רבא: מאן הוא חכמים** אלו רבי אליעזר **הוא הסובר שאפילו לגבי איסור העלאה חוץ למקדש, אינו חייב על העלאת חצי מתיר, ואף על גב שהקטרת כזית הרי היא הקטרה, מכל מקום כל שאינו גמר עבודה, אינו חשוב לענין חיוב משום העלאת חוץ, דתנן: הקומץ שקמץ מן המנחה, והלבונה שלה, והקטורת שבכל יום, שחציה בבוקר וחציה בין הערבים, ומנחת כהנים שכולה כליל, ומנחת כהן משיח היינו מנחת חביתין של כהן גדול המקריבה כל יום משלו וכולה כליל, ומנחת נסכים הבאה עם קרבן הטעון נסכים, ואין בה לבונה, ואף היא כליל, שהקריב מאחת מהן כזית שהוא שיעור הקטרה בחוץ הייב, ורבי אליעזר פוטר עד שיקריב את כולן בחוץ, כי כל עוד שלא הקריב את כולן, אין זו הקטרה המוציאה את הבעלים ידי חובתם. ואם כן, הוא הדין בנדון דנן, שאף על פי ששחיטה הינה עבודה שלמה, מכל מקום מאחר ולא נגמרה העבודה בשעיר זה לבדו, שהרי אינו**

קתני מיהא פיגל בין בראשונה, בין בשניה ולא בראשונה, בין בשלישית, ופליג רבי מאיר בזה, וסובר שהוא פיגול, אף על פי שלא היתה כאן דעת ראשונה אלא חישב בשניה לבדה, והיינו בהכרח משום שסובר מפגלין בחצי מתיר, ולא כדברי ריש לקיש!?

ומתריצין: **אמר רב יצחק בר אבין: מה** שאמר רבי מאיר שאם פיגל בשניה לבדה הרי זה פיגול **הכא במאי עסקינן כגון שפיגל בשחיטה באופן שנשפך הדם לאחר שגמר ליתן את מתנותיו, ושחטו שעיר אחר על מנת להתחיל להזות ממנו בהיכל² דהיינו מתנה שניה, ובעת שחיטתו³ חישב מחשבת פיגול, ועל זה אמר רבי מאיר שהוא פיגול, כיון דחד מתיר הוא ופיגל בעבודה שלמה.**

ומקשינן: **אי הכי פשוט שהוא פיגול, ומאי טעמא דרבנן הסוברים שאינו פיגול?**

"ראשונה שניה ושלישית" דהיינו מתנות בין הבדים ועל הפרוכת ועל מזבח הזהב, אולם לפירוש רשב"ם ניתן לפרש כוונת הברייתא שפיגל באחת מן ההזאות שבשלושתן.

3. משמע, דווקא אם חישב בשחיטתו של הפר השני, פיגל, אבל אם חישב בעת הזאות דמו, לא, משום שהן חשובות חצי מתיר. וכיאר בזה השפת אמת, ששחיטת הפר השני חשובה מתיר שלם, מאחר והיא מתרת את דמו להזאה, ומה שאין כן הזאות דמו נחשבות חצי מתיר, כי הן חלק מכל ההזאות כולן, המתירות את האימורים להקטרה ואת הבשר לשריפה, והתר זה צריך גם את הזאות דם הפר הראשון

2. כן פירש רש"י. וכתב השיטה מקובצת [אות ו], שהוצרך לפרש כן, כיון שאם היה מתחיל להזות מן השני מן ההזאות הראשונות, נמצא שהראשון כמי שאינו, ולשם מה הזכירה הברייתא "בין בראשונה בין בשניה בין בשלישית", ולכן פירש רש"י "שניה" היינו שחיטה שניה. והקשה, הרי לשון המשנה פיגל בראשונה וכו', לא משמע שפיגל בשחיטה, אלא בהזאות?

ופירש בשם הרשב"ם [מובא בתוס' ד"ה כגון], שכוונת הגמרא כגון שבעת שחיטה ראשונה פיגל באחת משלש הזאות אלו, על ידי שחישב להזותן חוץ לזמנו. וכתב הקרן אורה, שלדעת רש"י מוכרחים לפרש את דברי הברייתא

בא אלא להשלים, והרי זו עבודה אחת הנעשית בשני שחיטות, אין שחיטתו חשובה עבודה לענין פיגול.⁴

ומקשינן: **והאמר רבא, ומורה רבי אליעזר בדמים** שהזורק מקצת דמים מחטאות הפנימיות בחוץ, חייב, ואף על פי שכל מתנות החטאת, עבודה אחת היא לענין עיכוב הכפרה, והיה מקום לומר שבמתנה אחת אין כאן אלא חצי עבודה, בדומה לקומץ ולבונה, מכל מקום חייב עליה משום חוץ, והטעם, הואיל וסובר רבי אליעזר שאם נתן מתנה אחת כנגדה לפני ולפנים, היא מתקבלת, שהרי אם היה נתן מתנה אחת בפנים ונשפך הדם, נתקבלה מתנה זו, ואין צריך לחזור וליתנה, אלא שוחט אחר ומתחיל ליתן ממקום שפסק, וכדתנן: **רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק** כשנשפך הדם **משם הוא מתחיל** לתת מדמו של השעיר האחר, וחולקים בזה על תנא קמא הסובר, שאם נתן מקצת מתנות שבפנים, ונשפך הדם, יביא דם אחר ויתחיל בתחילה, הואיל ולא גמר אותה כפרה. ואם באת לדמות דין פיגול לדין חיוב העלאת חוץ, הרי שלא רק אם פיגל בשחיטה אחת

הרי זה פיגול, אלא אפילו חישב במתנה אחת כך הוא, לדעת רבי אליעזר!?

אלא אמר רבא: לעולם הברייתא של רבי מאיר עוסקת במחשב בעת הזאות, ולא בעת השחיטה, ומה שהוקשה לך מן האמור "פיגל בין בשניה בין בשלישית" שחשבת להעמידו באופן ששתק בראשונה, אינו כן, אלא **כגון שפיגל בראשונה ושתק בשניה, וחזר ופיגל בשלישית** וטעמו של רבי מאיר שהוא פיגול, משום שמתנה שניה נעשית על דעת הראשונה, כי כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה, וכפי שאמר ריש לקיש. ומה שנקט חזר וחישב בשלישית, לחידוש נקט כן, שאף על פי שחזר וחישב בשלישית, מכל מקום נתינה שניה ששתק בה נעשית על דעת ראשונה, כי מהו דתימא⁵ **אי סלקא דעתך** נתינה שניה על דעת ראשונה הוא עשה, אם כן מיהדר פיגולי בשלישית למה לי? הרי אף אותה היה לו ליתן בשתיקה, ומזה שחישב בשלישית משמע שלא עשה את השניה על דעת הראשונה, אף על פי כן **קא משמע לך** שאין אומרים כן.

מתקוף לה רב אשי לרבא: איך העמדת

מיעוט קומץ בחוץ, אינו חייב עליה משום שמיעוטו מעכב את כולו, הוא הדין אם בעת כל הקמיצה פיגל רק על כזית מן הקומץ אין זה פיגול, וצריך שיחשב על כולו, ואם כן אף במחשב בעת השחיטה על אחת הזריקות, אין זה פיגול, כיון שכל הזריקות מעכבות זו את זו, ויש לו לחשב על כולן.

5. כן גרס רש"י. וכתב שאי אפשר לגרוס "אי סלקא דעתך וכו'" ללא הקדמת "מהו דתימא",

4. כן פירש רש"י, וזהו לשיטתו שהעמיד את תרוצו של רב יצחק בר אבין, במפגל בעת שחיטת פר שני. ובשיטה מקובצת הקשה, מה הדמיון בין זה לקומץ, הרי בקומץ הדין הוא שמיעוטו מעכב את כולו, ומה שאין כן שתי שחיטות אשר כל אחת מהן הינה דבר בפני עצמו!?

ולדברי רשב"ם שביאר התירוץ באופן שחישב בעת שחיטה ראשונה על אחת משלוש הזאות, ביאר השיטה מקובצת, שכשם שהקטרת

אומרים אנו בזו שעשאה על דעת ראשונה, כי מהו דתימא אי פלקא דעתך כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה ומשום כך חל פיגול ברביעית שנעשתה בשתיקה, אם כן מהדר פיגולי בכל חדא וחדא למה לי, ומדוע לא שתק אף בשניה ובשלישית, ונוכיח מכאן שלא עשה על דעת הראשונה, קא משמע לן שאין אומרים כן.

ומקשינן: והא בין בין קתני בברייתא, מב-ב ומשמע שפיגל או בזו או בזו, ולדברך מדובר בשפיגל בשלושתן!?

המשנה בששתק בשניה, מידי שתק קתני בברייתא?

אלא אמר רב אשי: הכא במאי עסקינן, כגון שפיגל והוציא הפיגול בשפתיו בראשונה ובשניה ובשלישית. דהיינו, הן במתנות שעל הבדים, הן במתנות שעל הפרוכת, והן במתנות שעל קרנות המזבח הפנימי. אבל ברביעית שעל גג המזבח לא פיגל, ולעולם טעמו של רבי מאיר הוא משום כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה, ומשום כך אף הרביעית פיגלה, ושמענו בזה חידוש, שאף על פי שלא שתק אלא ברביעית, מכל מקום

שמאחר ובתחילה נתן את הדם על קרנות המזבח, ולאחר מכן מזה את שבע ההזאות על חציו של מזבח, נמצא הדם, חציו למעלה וחציו למטה. ויסוד מחלוקתם תלוי במחלוקת זו, רש"י סובר שאם נשפך דם הפר, לאחר שנתן ממנו על הקרנות, יכול להביא פר אחר בשביל להזות מדמו על טהרו של מזבח, משום שנתנה על הקרנות והזאה על טהרו של מזבח הינן שתי כפרות, ואינם צריכות להיעשות מדמו של אותו פר, ומשום כך, לא יכל רש"י לפרש את קושיית הגמרא בזה שמחמת הדם של הקרנות יחשב חצי דם למעלה וחציו למטה, שהרי שתי כפרות הן, ולכך פירש שבהזאת טהרו של מזבח עצמה, נמצא חצי דם למעלה וחציו למטה.

אולם דעת התוס', שאין ליתן את מתנות הקרנות ואת מתנות טהרו של מזבח משני פרים, ואם נשפך הדם באמצע, ושחט פר אחר, יש לו להתחיל שוב ממתן הקרנות, והיינו ששתי נתינות אלו הינן כפרה אחת, וכיון שכן, היטב פירשו את קושיית הגמרא, שמאחר ונותן מקצת דם זה על הקרנות ומקצתו על טהרו, הרי שחצי הדם למעלה וחציו למטה.

אלא שהתקשה לשיטת התוס', במה שתירצה

שאם כן יתפרשו הדברים כנתינת טעם לדברי רבנן, שאין אומרים על דעת ראשונה הוא עושה, משום שחזר ופיגל בשלישית, וזה אינו, שהרי לרבנן, אף אם לא חזר ופיגל בשלישית אין זה פיגול, ואין אומרים על דעת ראשונה הוא עושה.

6. כן פירש רש"י. וזהו לשיטתו לקמן שהזאת טהרו של מזבח, והזאת קרנותיו שתי כפרות הן, ולדעת רבי מאיר יכול להביא פר אחד להזאת קרנות, ופר אחד להזאת טהרו של מזבח. ובתוס' הביאו את דברי רש"י במנחות שפירש, כגון שפיגל בראשונה ובשניה ושתק בשלישית. וכתבו, שלפירוש זה, חשובות ההזאה השלישית שהיא מתן קרנות מזבח הזהב, ומתן שבע על גגו כמתנה אחת.

ובכתבי הגרי"ז, ביאר בזה את דברי רש"י והתוס' [לעיל לח א] שנחלקו בקושיית הגמרא שם לגבי הזאת שבע לטהרו של מזבח, והרי "לא מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה", דעת רש"י שקושיית הגמרא באה משום שסברה שמזה כנגד אמצעו של מזבח, ולכן שאלה ביחס להזאות טהרו של מזבח עצמו כיצד יתכן ליתן חציין למעלה וחציין למטה, אולם התוס' פירשו